

PEŠADIJA NA OKLOPNIM TRANSPORTERIMA

Sa pojavom prvih tenkova i njihovom upotrebom u prvom svetskom ratu, pojavio se i problem sadejstva tenkova i pešadije.

Ne ulazeći u detaljniju analizu upotrebe tenkova u prvom svetskom ratu, niti u sve razloge zbog kojih oni nisu ispunili sva ona očekivanja koja su u njih polagana s obzirom na njihove mogućnosti, ipak treba konstatovati da je jedan od važnih uzroka što oni nisu postigli veće rezultate bio u tome što tadašnja pešadija nije bila u stanju da prati tenkove i iskoristi njihove uspehe. Uočivši taj nedostatak, savezničko komandovanje pokušalo je da problem reši konjicom. Međutim ni to rešenje nije dalo zadovoljavajuće rezultate, jer su gubici konjice bili toliki da se njena upotreba nije uopšte isplatila. Prvi svetski rat se završio, a problem je ostao nerešen.

U toku priprema za drugi svetski rat pojedine armije rešavaju problem sadejstva pešadije sa tenkovima na taj način što se pešadija motorizuje¹ i time znatno povećava manevarska sposobnost, kao i mogućnost praćenja tenkovskih jedinica.

Iako je motorizovana pešadija značila veliki napredak u rešavanju problema sadejstva tenkova i pešadije i u vezi s tim i postigla određene rezultate u drugom svetskom ratu, ipak je to ostalo samo delimično, a nikako definitivno i kompleksno rešenje. Naime, već u toku drugog svetskog rata pokazalo se da motorizovana pešadija ne može da prati tenkove na svakom zemljištu, po svakom vremenu i u svim borbenim situacijama. Motorizovana pešadija bila je vezana za komunikacije i zbog toga se nisu mogle u punoj meri iskoristiti manevarske sposobnosti tenkova, jer su oni često bili prisiljeni da svoj tempo dejstva podešavaju tempu pešadije. S druge strane, protivoklopna odbrana stalno je jačala pa su u vezi s tim rasli i zahtevi za što tešnjim sadejstvom tenkova i pešadije, jer je to bio jedan od bitnih uslova za uspešno dejstvo tenkovskih jedinica.

U traženju rešenja Sovjetska armija, a docnije i britanska, pokušale su da taj problem reše sa tenkovskim desantom. Ovaj način dejstva pešadije i tenkova obezbeđivao je tenkovima neprekidnu podršku pešadije u svakoj situaciji. Međutim, tenkovski desant trpeo je vrlo velike gubitke

¹ Najpre se motorizovana pešadija nalazila u sastavu oklopnih formacija. Tako je, na primer, u ono vreme nemačka oklopna divizija imala u svome sastavu tenkovsku brigadu i brigadu motorizovane pešadije. Francuska laka mehanizovana divizija imala je isto tako tenkovsku brigadu i brigadu motorizovane pešadije. U ratu protiv Francuske 1940. godine Nemci su već imali pet motorizovanih pešadijskih divizija određenih za sadejstvo sa oklopnim divizijama.

od neprijateljske vatre,² tako da ipak na kraju rezultati nisu uvek bili srazmerni gubicima. Zbog velikih gubitaka tenkovskog desanta Amerikanci nisu ni pokušavali da koriste taj način prevoženja pešadije. Ipak iskustva iz primene tenkovskog desanta pokazala su da je to jedna od mogućnosti za prevoz pešadije koja prati tenkove, ali da je treba koristiti samo kao dopunu ostalim načinima i to u određenim situacijama.

Pravo rešenje problema nađeno je tek sa upotrebom oklopnog transportera za prevoz pešadije. Britanci i Amerikanci izradili su transportere — poluguseničare koji su imali oklop za zaštitu posade od puščane i mitraljeske vatre. S obzirom da su bili poluguseničari, bili su manje pokretljivi od tenkova, ali znatno pokretljiviji od običnog kamiona. Ti transporteri bili su nenaoružani i služili su jedino za transport pešadije.

Međutim, u upotrebi prvih transportera Britanci su pravili greške težeći da oklopni transporteri zamene tenkove u onim situacijama gde tenkovi nisu mogli dejstvovati.³

Nemci su se od početka orijentisali da im oklopni transporteri služe za sadejstvo sa tenkovima. U uputstvu za kopnenu vojsku u 1944. godini oni pišu: »Oklopni grenadiri su čelične jurišne trupe oklopne divizije. Oni sa tenkovima obrazuju prisnu zajednicu. Samostalne zadatke rešavaju smelo i brzim udarom. Oklopnog grenadira odlikuju napadni elan i smelost, sjedinjeni sa munjevito brzim donošenjem odluke i velikom pokretljivošću.«⁴ Ali zbog opšteg stanja na ratištima, a posebno zbog nemogućnosti svoje industrije da isporuči potreban broj oklopnih transportera, oni su u toku rata uspeli da formiraju svega nekoliko bataljona »oklopne pešadije«.

Zbog svega toga razumljivo je što su iskustva iz upotrebe pešadije na oklopnim transporterima u drugom svetskom ratu relativno mala i ograničena.

Period posle drugog svetskog rata obeležen je intenzivnim razvojem vojne nauke i tehnike.

Nuklearno i termonuklearno naoružanje, rakete, savremena avijacija i usavršeno konvencionalno naoružanje uneli su revolucionarne promene i u strategiju i u taktiku. Fizionomija savremenih armija menja se brzo i temeljito. Uloga pojedinih vidova i rodova podleže temeljitom preispitivanju.

Jedna od opštih karakteristika savremenih armija je stalna tendencija za mehanizacijom. Potpuna mehanizacija je bliski cilj velikih, a težnja malih armija.

Paralelno sa mehanizacijom teži se uvođenju što većeg broja oklopnih vozila, jer je opšti zaključak da će u atomskom ratu oklop igrati daleko veću ulogu nego u drugom svetskom ratu.

U razmatranju uloge i mesta pojedinih rodova vojske, posebno je porasla uloga oklopnog roda. U nekim armijama, oklopne jedinice u okviru kopnene vojske predstavljaju nosioce borbenih dejstava i one će u budućem ratu nositi glavni teret borbe. S obzirom na ovakvu ulogu oklopne

² U ofanzivi naših jedinica na sremskom frontu, Druga tenkovska brigada krenula je u napad sa pešadijom natovarenom na tenkove kao tenkovski desant. Međutim, i u ovom slučaju tenkovski desant pretrpeo je velike gubitke.

³ *Przegląd Wajsk Panzernych* — br. 1/59.

⁴ Mideldorf, *Taktika u pohodu na Rusiju*, str. 69.

jedinice u celini kvantitativno i kvalitativno stalno jačaju.⁵ Povećanjem broja tenkova u pešadijskim jedinicama postepeno se smanjuje razlika između oklopnih i pešadijskih jedinica.

Pešadija kao osnovni rod vojske svih armija, koja je i iz drugog svetskog rata izašla kao »kraljica bitke«, preživljava u velikim armijama znatnu transformaciju. Ne gubeći ništa od svoga značaja, ona se mora prilagoditi zahtevima budućeg rata kako po opremi i naoružanju tako i po načinu dejstva.

Prilagođavanje pešadije novim zahtevima budućeg rata ne može se izvršiti preko noći. To je proces koji će duže potrajati, različito u pojedinim armijama, zavisno od niza uticajnih faktora.

Mnogostruka uloga pešadije u budućem ratu ne može se zadovoljiti samo jednom vrstom pešadije. Već do sada izvršena podela pešadije razlikuje pomorsku, planinsku, vazdušnodesantnu pešadiju, za razliku od takozvane obične poljske pešadije.

Mehanizacija i »oklopljavanje« pešadije uvođenjem u naoružanje oklopnog transportera, postavilo je na dnevni red i pitanje pešadije na oklopnim transporterima ili kako je u mnogim armijama zovu »oklopne pešadije«.⁶

Iako se »oklopna pešadija« pojavila već u drugom svetskom ratu, ipak se danas, posle njenog svakodnevnog narastanja, među vojnim teoretičarima vode opširne diskusije o njenom mestu i ulozi. U tim diskusijama se manje postavlja pitanje njenog značaja za dejstvo oklopnih jedinica, a daleko više pitanje načina njenoga dejstva.

Većina teoretičara insistira na potrebi izdvajanja ove pešadije u poseban vid pešadije,⁷ i u praksi se takva koncepcija sprovodi u nizu armija. Tako, na primer, Nemci su u svojoj organizaciji pešadije jasno izvršili podelu na oklopno-grenadirsku i grenadirsku pešadiju. U vezi s tim i njihova se oklopno-grenadirska brigada sastoji iz jednog tenkovskog, dva oklopno-grenadirska i jednog grenadirskog bataljona. Slično je rešenje i u čehoslovačkoj armiji, a u poslednje vreme i američka armija jasno razlikuje formacije »oklopne pešadije«. Kod Sovjetske armije nema jasne podela između oklopne i obične motorizovane pešadije, ali se tu najverovatnije radi o izrazitoj tendenciji da u bliskoj budućnosti sva pešadija bude u stvari oklopna, čime bi se to pitanje skinulo sa dnevnog reda.

U pogledu načina dejstva »oklopne pešadije« ima najviše razilaženja. Osnovno pitanje o kojem su mišljenja podeljena jeste da li »oklopna pešadija« treba da dejstvuje i sa oklopnog transportera ili samo peške, dok joj oklopni transporter služi isključivo kao prevozno sredstvo.

⁵ Odnos oklopnih divizija prema pešadijskim u nekim velikim armijama iznosi 1:3, sa stalnom tendencijom da se poboljša u korist oklopnih divizija.

⁶ Ova pešadija nosi u mnogim armijama naziv »oklopna pešadija«. Tako je, na primer, Nemci zovu *Panzergranadiere*, Amerikanci *Armored infantry*, Francuzi *L'infanterie mecanisée*, dok Rusi nemaju adekvatan naziv, već pod pojmom *мотонехома*, podrazumevaju i »oklopnu pešadiju«.

⁷ U časopisu *Mysl Wojskowa* potpukovnik Pržulucki piše: »Pored specijalne pešadije (pomorska, planinska, vazdušnodesantna) vidim takođe potrebu da se iz tzv. poljske pešadije izdvoji i — »oklopna pešadija«. Predlažem da se »oklopnom pešadijom« nazovu pešadijske jedinice snabdevene oklopnim transporterima. Osnovnost za ovo izdvajanje čini novi kvalitet i način dejstva, kao i snabdevanje. Očevidno, idealno rešenje bilo bi snabdevanje skoro celokupne pešadije oklopnim transporterima«. (*Mysl Wojskowa*, br. 5/1959. god.)

Među vojnim teoretičarima, jedni, kao Mideldorf, tvrde da »oklopna pešadija« dejstuje i peške i sa oklopnih transportera.⁸ Drugi, pak, kao pukovnik francuske armije Ečeveri, tvrde da »oklopna pešadija« treba da dejstuje samo peške.⁹

Međutim, pored tih ekstremnih shvatanja, kod većine savremenih armija preovlađuje gledište da će »oklopna pešadija« dejsstvovati i peške i sa oklopnih transportera, ne dajući posebno prvenstvo ni jednom ni drugom načinu dejsstva, već da će to zavisiti od situacije.¹⁰ U tom duhu su u nekim armijama, na primer u zapadnonemačkoj, izrađena i sva pravila i uputstva. U mirnodopskoj obuci »oklopna pešadija« se podjednako obučava da dejstuje peške i »ukrcana« na transportere. Teži se da u borbi što duže dejstuje sa oklopnog transportera, a samo kad to nije moguće da siđe i dejstuje peške.

Činjenice da ta pešadija ima posebno naoružanje i opremu, da dejstuje na specifičan način i da se zbog toga mora i posebno obučavati, daju u celini dovoljno elemenata da se ona može tretirati kao novi vid pešadije. Ovakvo tretiranje ima svoj značaj, jer je praksa pokazala da obična pešadija, bez posebne obuke, ne može uspešno rešavati zadatke koji su inače predviđeni za »oklopnu pešadiju«.

Za male armije koje ne mogu računati da će u bliskoj budućnosti gro pešadije obezbediti oklopnim transporterima, ovo pitanje ima još veći značaj i od njegovog pravilnog sagledavanja zavisi i borbena spremnost pešadije na oklopnim transporterima.

Oklopni transporter je osnovno oruđe »oklopne pešadije«. On joj služi za transport, obezbeđuje njenu zaštitu za vreme transporta, a kad pešadija siđe sa transportera pruža joj vatrenu podršku.

Prvi oklopni transporteri bili su nenaoružani i služili su isključivo za transport pešadije i njenu zaštitu u toku transporta. Na toj bazi su se i formirala gledišta da je oklopni transporter isključivo transportno sredstvo, a iz njegove uloge proizlazila je i uloga »oklopne pešadije« koja se njime prevozila.

Sa razvojem i usavršavanjem oklopnog transportera postavilo se i pitanje njegovog naoružanja, pre svega za zaštitu od nisko letećih aviona. Uspešno rešenje tog pitanja bilo je podstrek da se oklopni transporter naoruža i za gađanje ciljeva u vazduhu. Prva iskustva u tom pogledu bila su pozitivna pa su se pojavili oklopni transporteri naoružani oruđima za gađanje ciljeva na zemlji i u vazduhu.

Sa naoružanjem oklopnog transportera postavilo se i pitanje da li i dalje tretirati oklopni transporter kao transportno ili kao borbeno vozilo.

⁸ U analizi iskustava iz upotrebe oklopne pešadije u drugom svetskom ratu Mideldorf kaže: »Pored osposobljavanja za vođenje borbe sa vozila, oklopni grenadiri moraju, u pogledu sastava, naoružanja i obuke, da budu sposobni i za čisto pešadijsku borbu.« (Mideldorf, *Taktika u pohodu na Rusiju*, izdanje VIZ JNA »Vojno delo« 1958. godine, str. 63.)

⁹ Pukovnik francuske armije Ečeveri o borbi oklopne pešadije kaže: »Oklopna pešadija treba da manevriše na transporterima u težnji da postigne što veću brzinu prilikom upotrebe, ali samu borbu treba da vodi peške.« (*L'armée* N. 27, maj 1963.)

¹⁰ U razmatranju dejstava neki autori upoređuju oklopnu pešadiju sa dejsstvima konjice u poslednjoj fazi njenog postojanja. I konjica se zavisno od situacije borila peške i na konju. Konj je za konjanika bio transportno sredstvo. Jasno je da je konjica puni efekat postizala u dejsstvu sa konja pa je zato takvom dejsstvu i težila.

U većini savremenih armija danas prevlađuje gledište da je oklopni transporter borbeno vozilo.¹¹

U prilog ovakvom gledištu navodi se da transporteri imaju stalnu posadu (2—3 čoveka), ugrađeno standardno naoružanje kojim se može gađati sa mesta i u pokretu, oklopnu zaštitu i sredstva za spoljnu i unutrašnju vezu. Sve te osobine čine bitne karakteristike borbenih vozila pa, sledstveno tome, i oklopni transporter treba smatrati borbenim vozilom.

Ako bi se prihvatilo gledište da je oklopni transporter samo transportno vozilo¹² i ako bi mu se takvi zadaci određivali, onda bi se lišili podrške njegovog standardnog naoružanja, pasivizirali bi 2—3 borca na svakom transporteru i u krajnjoj liniji ne bi se iskoristila jedna pokretna oklopljena vatrena tačka koja u borbi može biti i te kako efikasna.

Zbog toga budući rat traži da se što više razviju borbene osobine oklopnog transportera, da bi bio sposoban da u svim borbenim situacijama pruži brzu i efikasnu podršku svojoj pešadiji.

Na osnovu shvatanja da je to borbeno vozilo i gledanja na način njegove upotrebe, od savremenih oklopnih transportera se traže sledeće taktičko-tehničke karakteristike: da imaju oklop koji štiti od dejstva pešadijskog oružja i parčadi artiljerijskih zrna; da se mogu kretati po putevima i van njih, što zahteva da to budu uglavnom gusenična vozila; da imaju najmanje istu brzinu kao tenkovi, a poželjno je i veću (u tom cilju snaga motora treba da iznosi 16—20 KS na tonu težine transportera); da im je radijus dejstva najmanje 300—400 km; da je pešadiji koja se njima prevozi omogućeno dejstvo i u slučaju potrebe brz izlazak iz transportera; da su pešadija i stalna posada zaštićeni od radioaktivnog zračenja; da mogu da savlađuju vodene prepreke (amfibijske osobine); da se mogu transportovati vazdušnim putem; da imaju ugrađeni sistem za unutrašnju i spoljnu vezu; da imaju efikasno standardno naoružanje za zaštitu od avijacije i za dejstvo po ciljevima na zemlji; da mogu da dejstvuju sa mesta i u pokretu; da imaju što manju siluetu da bi se mogli što bolje maskirati; da imaju infra uređaje za noćnu vožnju i gađanje.

Postojeći oklopni transporteri u naoružanju savremenih armija manje-više odgovaraju navedenim zahtevima, što se može videti iz pregleda.

Daljni tehnički razvoj doneće, svakako, i nova i bolja rešenja. To, uostalom, praksa svakodnevno potvrđuje. Od standardnog naoružanja oklopni transporteri imaju za sada uglavnom po jedan teški mitraljez većeg kalibra ili automatski top 20 mm i jedan teški mitraljez manjeg kalibra. Prvi služi za pav-zaštitu i za dejstvo na ciljeve na zemlji, a drugi samo za ciljeve na zemlji. U slučaju potrebe naoružanje se može skinuti sa transportera.

Pored standardnih oklopnih transportera, »oklopna pešadija« ima u svom sastavu i oklopne transportere sa tako ugrađenim minobacačima 82

¹¹ Interesantno je da su i američka i sovjetska armija sve do nedavno smatrale oklopni transporter samo kao transportno sredstvo. Nemci su, međutim, svoj prvi transporter odmah naoružali i od početka ga smatrali borbenim vozilom.

¹² U savremenim armijama postoje i oklopni transporteri namenjeni isključivo za transportne zadatke. To su transporteri za prevoz ranjenika, municije i drugog eksplozivnog materijala, transporteri za komandovanje i vezu itd. No, takvih transportera je manje i njihova namena je specifična. Gro ipak čine transporteri — borbeno vozila.

P R E G L E D

SAVREMENIH OKLOPNIH TRANSPORTERA¹³

	SAD		SSSR		Francuska		Nemačka
	M—59	M—113	BTR-50	BTR-152	AMH	Hotchcis TT—6	HS—30
Težina	18 t	10 t	16 t	9,5 t	12,5 t	6,4 t	14,6 t
Prednji oklop	40 mm		20 do 40 mm	13,5 mm	15 do 40 mm	8 mm	30 mm
Jačina motora	2x145 KS	205 KS	320 KS	95 KS	250 KS	170 KS	198 KS
Posada ¹⁴	2+10	1+12	1+14	3+12	1+12	1+6	3+5
Dužina	5,50 m	4,80 m	6,70 m	6,80 m	5,54 m	3,95 m	5,58 m
Širina	3,28 m	2,68 m	3,08 m	2,30 m	2,51 m	2,28 m	2,55 m
Visina	2,5 m	2,20 m	2,00 m	2,11 m	2,17 m	2,85 m	1,85 m
Pliva	da	da	da	ne	ne	ne	ne
Guseničar	da	da	da	—	da	da	da
Točkaš	—	—		da	—	—	—
Naoružanje	Mitr. 12,7 mm	Mitr. 12,7 mm	Mitr. 12,7 ili 14,5 mm	Mitr. 12,7 ili 14,5 mm	Mitr. 7,5 mm	Mitr. 7,5 mm	Top 20 mm

i 120 mm da mogu dejstvovati sa transportera, a mogu se i skidati. U poslednje vreme radi se i na tome da se na transportere ugrade bestrajni topovi i vođeni po-projektili.

Jasno je da će rešavanje svih ovih pitanja kojima se poboljšava kvalitet oklopnih transportera, uticati i na poboljšanje kvaliteta i povećanje borbene vrednosti »oklopne pešadije« u celini.

Zadaci i načela upotrebe. Osnovni zadatak pešadije na oklopnim transporterima je da omogućiti dejstvo tenkovima, da učvršćuje njihove uspehe i da u bliskoj borbi uništava neprijatelja koristeći silinu udara tenkova i njihovu jaku vatrenu zaštitu.

Tenkovi i pešadija na oklopnim transporterima predstavljaju danas integralnu celinu i jedino u tesnom sadejstvu mogu izvršavati postavljene zadatke. Tenk na bojnopolju vreba danas toliko neprijatelja da tako reći ni jednog momenta ne sme da ostane bez svoje pešadije. U većini savremenih armija već je prihvaćeno načelo da jedan tenk i jedno odeljenje pešadije predstavljaju jedinstvenu celinu, odnosno da je odnos tenkova i pešadije u celini u proporciji 1:1.

¹³ Podaci prema knjizi: *Taschenbuch der Panzer 1960.*

¹⁴ Prvi broj označava stalne članove posade a drugi pešake koji se prevoze transporterom.

Organizacija i formacija »oklopne pešadije« prilagođena je njenim zadacima, kao i tehničkim mogućnostima oklopnih transporterera.¹⁵ Normalno se jedno odeljenje pešadije nalazi u jednom transporteru. Tri do četiri odeljenja — transporterera sačinjavaju vod. Veće formacije »oklopne pešadije« su četa, bataljon i puk. Odeljenja »oklopne pešadije« naoružana su ličnim pešadijskim naoružanjem. Poželjno je da svako odeljenje, s obzirom na mnogostruke zadatke, bude naoružano sa dva mitalerjeza. Isto tako, svako odeljenje trebalo bi da bude naoružano jednim ručnim bacačem koji pri silasku sa transporterera nosi sa sobom, a kad situacija ne zahteva njegovu upotrebu ostavlja ga u transporteru.

Kad je pešadija ukrcana na vozilo komanduje najstariji pešadijski starešina koji se nalazi u transporteru, a inače njegov formacijski komandir. Pešadija koristi oklopni transporter kao transportno i borbeno sredstvo pa se u vezi s tim može boriti na dva načina: peške i sa transporterera. Teško je odrediti koji je način bolji i koji će naći veću primenu u borbi. Uglavnom, oba načina se uzajamno dopunjuju i čine suštinu dejstva ove pešadije. »Oklopna pešadija« u svakom slučaju teži da se što duže bori sa oklopnog transporterera, odnosno da ga što kasnije napusti.

Pešadija načelno silazi sa oklopnog transporterera kad bude podvrgnuta neprijateljskoj po-vatri i koristeći zemljište nastupa dalje, dok je posada sa transporterera podržava vatrom dejstvujući s mesta ili iz pokreta. Ukoliko pešadija dejstvuje sa transporterera u pokretu, vatra se otvara uglavnom iz automatskog naoružanja, jer je nišanje iz puške otežano, a efekat vrlo slab.

Način borbe peške »oklopne pešadije« ne razlikuje se u osnovi od dejstva »obične pešadije«, s tom osnovnom razlikom, što »oklopna pešadija« koristi i oklopni transporter, koji je podržava zavisno od neprijatelja i jačine neprijateljske po-vatre i pri tome se kreće u skokovima, a dejstvuju normalno sa mesta. Samo u izuzetno povoljnim situacijama transporter dejstvuje i iz pokreta. Veza između transporterera i pešadije održava se radio-sredstvima ili ugovorenim signalima.

Brzina, sposobnost za kretanje van puteva, oklop, jaka vatrena moć i radio-sredstva predstavljaju osnovne karakteristike »oklopne pešadije« na kojima baziraju načela za njenu upotrebu. Pokret i vatra su njena osnovna snaga. Brzina dejstva i brze promene situacije ne dozvoljavaju jedinstveno upravljanje vatrom, već se vatra uglavnom otvara samostalno počevši od transporterera pa na više. Međutim, pokretljivost oklopnih transporterera omogućava isto tako i brzu koncentraciju vatre na težištu borbenih dejstava.

Vrlo razvijena radio-sredstva omogućavaju dobru vezu između pojedinih transporterera, vodova i četa, kao i sa sadejstvujućim rodovima, što omogućava lako komandovanje, sadejstvo svih delova i elastičnost u upotrebi ove pešadije.

Principi dejstva pešadije na oklopnim transporterima u napadu i odbrani. Način dejstva ove pešadije u napadu zavisi od dobijenog zadatka, karaktera neprijateljske odbrane, brojnog i kvalitetnog odnosa tenkova i

¹⁵ Organizacija i formacija »oklopne pešadije« različita je u raznim armijama. Data organizacija i formacija rezultat su analize postojećih formacija pojedinih armija i predstavljaju mišljenje autora kakve bi formacije trebalo da budu.

pešadije na oklopnim transporterima određene formacije koja vrši napad i od karaktera zemljišta. Ona može u napadu dejstvovati na više načina, što zavisi od pravilne procene svih elemenata konkretne borbene situacije.

Jedan način dejstva je da tenkovi napadaju napred, a pešadija ih neposredno prati ukrcana na oklopne transportere. Ovaj način primenjuje se uglavnom kad je zemljište povoljno za dejstvo pa tenkovi mogu dobro osmatrati i gađati i kad je ojačanje u artiljeriji toliko da može primiti na sebe zadatak neutralisanje po-vatrenih tačaka.

Pri ovakvom načinu dejstva tenkovi napadaju u prvom talasu, a »oklopna pešadija« ih podržava vatrom sa zaklonjenih vatrenih položaja sve do momenta dok ne dostignu neprijateljski položaj. Kad tenkovi izbiju na neprijateljski položaj i počnu da prodiru u dubinu, pešadija u oklopnim transporterima ih prati čisteći neprijateljski položaj i šireći proboj ustranu. Istovremeno ona obezbeđuje bokove tenkovima koji brzo nastupaju.

Za vreme dejstva u dubini neprijateljske odbrane ovaj način će se menjati prema novostvorenim situacijama. Ako tenkovi naiđu na minska polja i jaku po-vatru, »oklopna pešadija« izlazi ispred tenkova i dejstvujući sa transportera ili peške stvara uslove za dalje njihovo dejstvo.

Drugi način dejstva je kad pešadija na transporterima ide napred, a tenkovi je podržavaju. On se primenjuje kada je zemljište pokriveno (šume, naseljena mesta itd.), kad su neprijateljski položaji solidnije fortifikacijski organizovani (minska polja, po-prepreke itd.) i noću ili u nepovoljnim atmosferskim uslovima (magla kiša, sneg). Suština tog načina je da pešadija na oklopnim transporterima krči put tenkovima, stvarajući im potrebne uslove za dejstvo u dubini neprijateljske odbrane. Tenkovi, pak, nju podržavaju, tukući preciznom vatrom prvenstveno mitraljevska gnezda i po-vatrene tačke. Pri tome je prvenstveni zadatak tenkova da obezbede »oklopnu pešadiju« od dejstva neprijateljskih tenkova.

Treći način dejstva je da »oklopna pešadija« napada peške, a tenkovi je podržavaju. Ovaj način koristiće se kad se napad izvodi na solidno uređenu odbranu sa fortifikacijskim objektima stalnog tipa i sa solidnim zaprečavanjem, ili pri forsiranju dobro branjenih vodenih prepreka, borbi u šumama i na močvarnom zemljištu, u tamnim noćima ili pri smanjenoj vidljivosti, u borbama na planinskom zemljištu i u tesnacima. Pri ovakvom načinu dejstva gubici u ljudstvu i materijalu su veliki. S druge strane, ne iskorišćavaju se pozitivne osobine ni oklopnih transportera ni tenkova. Zato je u ovim uslovima korisnije pribeći nekom drugom načinu dejstva, odnosno upotrebi drugih snaga.

Opisani načini dejstva ne smeju se shvatiti kao šablon, jer će se, pored ostalog, u toku jednog napada primenjivati nekoliko različitih načina dejstva zavisno od promene situacije.

Dejstvo pešadije na transporterima u odbrani zavisi od načina odbrane tenkova, odnosno oklopnih jedinica u čijem sastavu ona dejstvuje.

Oklopne jedinice izvode uglavnom odbranu pokretnog karaktera, na širim frontovima i na većoj dubini. Odbrana oklopnih jedinica zasniva se na punoj aktivnosti, što znači da se odbrambeni zadaci rešavaju dobrim delom aktivnim dejstvima. Za aktivna dejstva prvenstveno se koriste tenkovi, ojačani delom pešadije na transporterima i artiljerijom. Gro ove pešadije u odbrani oklopnih jedinica upotrebljava se za posedanje i dr-

žanje određenih položaja. Na taj način »oklopna pešadija« služi kao pivo koje obezbeđuje manevar i aktivna dejstva tenkovima.

Pored ovoga osnovnog zadatka, pešadija na oklopnim transporterima se u odbrani može koristiti i za sledeće zadatke: neposredno obezbeđenje tenkova (naročito noću); za posedanje i odbranu međuprostora; za obezbeđenje spojeva, bokova, i pozadine; za dejstvo protiv infiltriranih i ubačenih delova i za borbu protiv vazдушnih desanata.

Način dejstva pešadije na oklopnim transporterima u izvršenju navedenih zadataka biće različit. Neke će izvršavati posedanjem odbrambenih položaja, a neke aktivnim dejstvima. Kako će u konkretnoj situaciji dejstvovati zavisi uglavnom od jačine i karaktera dejstva neprijatelja, od karaktera zemljišta i od jačine i sastava sopstvenih snaga.

»Oklopna pešadija« poseda i organizuje položaje za odbranu slično kao i »obična pešadija«, s tom razlikom što treba da reši i pitanje mesta i uloge oklopnih transporterata. Najpogodniji način upotrebe oklopnih transporterata je da se koriste kao vatrene tačke i da vatrom podržavaju svoju pešadiju. U ovakvim slučajevima oklopni transporteri se ukopavaju i dejstvuju iz uređenih zaklona kao i druga vatrena oruđa pešadije. Međutim, kako za izradu zaklona za oklopne transporterate često neće biti vremena ni mogućnosti, oni će se postavljati pozadi pešadije, na pogodnim položajima, sa kojih je mogu potpomagati vatrom, neće se ukopavati, već će koristiti prirodne zaklone, s tim da posebnu pažnju obrate maskiranju.

U svim načinima upotrebe transporterata treba voditi računa da budu što bliže svojoj pešadiji, da postoji što bolja veza između pešadije i transporterata, da bi ih pešadija mogla u svakom momentu brzo i efikasno iskoristiti za prebacivanje na sledeće položaje.

Pored borbenih zadataka oklopni transporteri u odbrani mogu se u slučaju potrebe koristiti i za evakuisanje ranjenika, dotur municije i održavanje veze.

Izneti principi dejstva pešadije na transporterima ne predstavljaju konačne sudove koji ne bi trpeli nikakvog prigovora, jer su bazirani uglavnom više na teoretskom razmatranju, a manje na ratnoj i mirnodopskoj praksi. U celini, vreme od pojave ove pešadije i suviše je kratko da bi se stekla veća iskustva. Treba posebno istaći da se »oklopna pešadija« nalazi u stalnom usponu, tako da teoretska misao nešto zaostaje iza konkretne prakse.

Razmatranje uloge, načina i upotrebe pešadije zaslužuje našu punu pažnju, bilo da se radi o njenoj upotrebi u sopstvenoj armiji, bilo da se radi o borbi protiv nje. S obzirom na perspektive razvoja ove pešadije, obavezni smo da je dobro poznajemo, jer ćemo samo tako moći blagovremeno predvideti sve konsekvence njene pojave na bojnom polju u eventualnom ratu.

General-potpukovnik
Milan PAVLOVIĆ